

Oplevelser og minder under besættelsen, 1940-45, samt befrielsen 4-5. maj 1945.

Ved 40 års jubilæet den 4. maj

*Af Hans Erik
Hansen Dybkjær*

Hvem kan huske befrielsen?

For et par uger siden, henvendte min søn Carsten sig til mig, om jeg ikke kendte nogen personer, der kunde fortælle om deres oplevelser under besættelsen og befrielsen 4.-5 maj 45. Du kan eventuel selv berette om dine egne oplevelser.

Jeg svarede ham, at jeg kunde da forsøge. Og da jeg kom hjem grundede jeg på det nogle dage, og tænkte så, at jeg kunde da sikkert klare opgaven selv.

Jeg gik i gang med at støve nogle gamle aviser frem fra den gang, ligeledes gamle bøger, og ikke mindst hukommelsen blev lagt i blød, det er trods alt 40 år siden.

Tyskerne tog politiet

Jeg vil begynde med tiden efter, at Politiet d., 19 september 1944, blev sat ud af spillet af tyskerne. Mange undgik dog tilfangetagelse, og gik under jorden. Men mange blev interneret, siden sendt til tyske koncentrationslejre, hvor de omkom under frygtelige forhold . Heldigvis blev mange reddet af svenske Røde Kors og kom hjem via Sverige.

Sortbørshandlere

Under den politiløse periode optrappes ulovligheder, folk troede de kunde optræde, som sortbørshandlere på åben gade, jeg husker tydeligt engang, at det blev for meget for maskinarbejderne hos

Thrige, de tog affære, og gav sådanne sortbørshandlere en gang tørre tæsk, det hjalp for en tid.

Men som en del af de tilstedeværende i aften, kan huske var der stor mangel på mange livsfornødenheder, jeg var i min fars købmandsforretning den gang, og kan tydeligt huske, hvor sløjt det stod til med mange dagligvarer, rationering var der stort set på alle varer. Det er ikke så få rationeringsmærker, der blev modtaget og talt op i forretningerne den gang.

Dansk tobak

Tobakken var et kapitel for sig under krigen. Jeg husker, hvor frygtelig en stank der udviklede sig i stuerne, når der blev røget dansk tobak, det var lige meget om det var cigaretter eller pibe. Cerutterne var også sløje, i mange tilfælde med to lag papir som dæksblade. Utrolig ikke flere holdt op med rygning, når kvaliteten var så ringe. Mange eksperimenterede med egne blandinger af dansk tobak, så galt var der nogle , der fandt på , at komme tobakken i en blikdåse og derefter grave ds. ned i møddingen på en gård, den skulde fermenteres hed det sig, med et fint ord, ingen forstod betydningen af. Det hente sommetider, at den der gravede blikdåsen ned i møddingen ikke kunde huske hvor den lå. Det gav ekstra gravearbejde og motion.

Vagtværn i Aasum

En ting jeg særlig erindrer under den politiløse tid, efterår og vinteren 44/45, er oprettelse af private vagtværn.

På grund af flere overfald på personer, samt tyverier og andre ulovligheder, blev der taget initiativ til oprettelse af vagtværn, også i Aasum, havde vi sådan et.

Der var overvældende tilslutning blandt byens borgere, da der blev holdt et møde, for oprettelse af et sådan vagtværn.

Det var organiseret sådan, at vi var 4 personer på vagt af gangen, vi gik 2 og 2 sammen, 1. hold fra kl. 22 til 24, 2. hold fra 24 til 2.

At passe på stjålet flæsk

Angående vagtværn, artikel i avisen, Fyens Tidende: Overskriften "Mindre heldigt".

Forleden var et par karle i en lille idyllisk landsby i nærheden af Odense så heldige at opdage et større lager bestående af det dejligste flæsk. Det var anbragt i en halmstak og hidrørte fra et tyveri på nordfyn.

Det var øjensynligt, flæsket vilde blive afhentet senere. Det lokale vagtværn alarmeredes, og fire af de gæveste vagtmænd blev enige om at lægge sig på lur om natten i sikker forventning om, at tyvene nok skulde indfinde sig. Man havde også allieret sig med en fin sporhund, så alt var i fineste orden.

De fire detektiver og den fine hund lå nu der i nattens mulm og mørke og ventede spændt på, at noget vilde vise sig; ja, så an-

spændt var de, at den barmhjertige søvn sænkede sig over dem alle, hunden iberegnet. Tyveknægtene indfandt sig, men tog - stillet over for det ganske vist sovende vagtkorps - naturligvis flugten igen. Pludselig vågnede en af vagtfolkene, men for sent... Den eneste trøst var, at vagtværnet ved en prisværdig forudseenhed forinden havde fjernet flæsket.

Kun tørsten blev slukket

En begivenhed husker jeg særlig godt, da den indtraf på min fødselsdag, 17 januar 1945. Ikke langt fra mit hjem, havde vi en grusgrav den gang. Ejeren var begyndt at sælge grus til en påbegyndt flyveplads i Holev ved Marslev. Det var tyskerne, der var i gang med en flyveplads, foruden den i Beldringe.

Vi havde meget trafik med tunge køretøjer, på grund af dette grussalg. Det fik en brat ende, da raske og initiativrige personer stak ild til motorhuset, hvor optræk af tipvogne foregik. Jeg var lokal brandmand den gang, og blev vækket af Falck på grund af den brand. Jeg troede faktisk, det var en gård der brændte. Jeg var ikke rigtig vågen på det tidspunkt, men heldigvis brændte det så godt i motorhuset, at der ikke var noget at stille op.

Vi efterslukkede hjemme hos os med en fødselsdags-øl.

Sabotagen optrappes

Tiden går, krigen ude i Europa går ind i slutfasen, tyskerne er trængt i defensiven, både på østfronten, samt i vest. Her hjemme optrappes kampen mod tyskerne overalt, sabotage mod jernbaner, fabrikker

og militære anlæg er dagligdags begivenheder.

Modstandsmand

Så en dag tidlig på året, februar eller marts måned, det er i forretningen jeg bliver stillet over for et spørgsmål, om jeg vil indtræde i modstandsbevægelsens militære ventegrupper, som på det tidspunkt var ved at blive opbygget. Ingen vidste jo, hvordan krigsafslutningen ville forme sig og hvornår. Derfor disse militære grupper, der skulde sættes ind på et givet tidspunkt, når omstændighederne var inde.

Vedkommende der henvendte sig til mig fik et positivt svar. Som 21-årig var jeg glad for den tillid, man viste mig.

Første gang jeg mødte for at få lidt instruktion vedr. den opgave vi gik ind til, foregik selvfølgelig i al hemmelighed på gården "Åbakke" på Aasumvej. Den er desværre revet ned. Der var mødt en instruktør, der indprentede os, at vi skulde være meget forsigtig med vore udtalelser om alt fremover. Det kunde få katastrofale følger for mange personer. Desuden fik vi våbeninstruktion. Våben var vi ikke så fremmede over for, da vi havde en skytteforening i byen.

Salonriffel

Vinteren gik vi fik stadig mere indblik i vore opgaver indenfor modstandsbevægelsen, samt yderligere våbeninstruktion.

Foråret er nær, hvad bringer den nærmeste tid, spørger vi os selv. Ved grænsen er der voldsom pres af tyske flygtninge, særlig fra Østtyskland. Russerne rykker frem ingen kan standse dem, englænderne er tæt på den danske grænse. Hvem kommer først, russerne eller englænderne, det er en kamp om timer, der afgør det. Hvem vi skal befries af?

1. maj

1. maj husker jeg tydelig, vi var nogle unge mennesker, der var ude at skyde til en majstang, hvor der var hængt en flaske op i. Det foregik på gården "Grevenlund", der ligger lige op af jernbanen Nyborg-Odense. Der havde tyskerne etableret vagt, det var tvangsforflyttede Ungarer, der forestod det, de var alt andet en begejstret for den opgave.

Vi havde været der nogle gange og besøge dem, det kneb gevaldig med at forstå hinanden, sprogvan-skelighederne var store, men med fagter og gebærder, gik det nogenlunde tåleligt. Geværerne vi skød med, var det gode danske gevær 89, som tyskerne havde stjålet fra det danske militær, den 29. august 1943.

Hvem der vandt skydekonkurren-cen den dag, kan jeg ikke huske.

Spændingen tiltager. En god nyhed indløber 1. maj. Hitler tager sit eget liv. Var det bare sket noget før, siger vi til os selv.

3. maj

Vi overflyves af mange tyske fly. De flyver meget lavt. De er fyldt op med flygtninge, finder vi ud af senere, da de lander på Beldringe fly-

veplads.

4. maj med sorg og glæde

Vi er klar over, at krigens afslutning er nær, men alle er rådvilde om hvor når . 4. maj husker jeg, som var det i dag. Den startede i sorg og sluttede i overvældende glæde. Sorgen skyldes et dødsfald. En ung kvinde på 29. år var død nogle dage forinden og skulde begraves d. 4. maj. Vedkommen- de var født og opvokset i Aasum, kom meget i købmandsforretningen.

Hendes forældre havde boet til leje i min Fars fødehjem, der ligger ved siden af forretningen.

Min Mor blev syg, hjerteanfald, sådan tog det til hende, hun måtte ligge i sengen . Umiddelbart efter begravelsen, måtte jeg cykle efter medicin inde i Odense. Den dag var der også et skuddrama på Nyborgvej, hvor en person blev skudt. Det var ret så uhyggeligt at færdes den gang.

Om aftenen, som alle andre aften- ner, lukkede vi op for radioen, for at høre nyhederne fra London. Det kendte dum- dum- dum lød, derefter "Prins Jørgens March", speaker var, som ved mange tidligere udsendelser, Johannes G. Sørensen. Først nævnte han , som sæd-

vanlig alle bølgelængde, som BBC sendte på. Derefter kom der forskellige nyheder og så en pause, (det var lige som der var noget i luften, men hvad?). Og så kom det glædelige budskab, at tyskerne har overgivet sig til Montgomery. Det var ligesom vi ikke fattede det lige i øjeblikket. Hvad tanker gør vi os, når vi får sådan en nyhed. Hvad sker der nu? Jeg kan dårligt huske, hvad der skete, hvad min reaktion var, stor glæde selvfølgelig, men også en hvis frygt for de kommende timer, hvad ville de bringe, kommer der ordre til aktion, kapitulationen trådte jo først i kraft kl. 8 d. 5. maj.

Det glædelige budskab

Jeg husker, at huset blev fuld af mennesker, der gerne ville snakke om det glædelige budskab. Helt fra Odense kom min svoger og en bekendt cyklende , for at købe en flaske vin til at fejre den gode nyhed, der lige var modtaget over radioen. Lysene kom frem i alle vinduerne, mørklægningen blev ignoreret, forhåbentlig for altid.

Senere samme aften talte min bror Ejner og jeg sammen om, hvem der skulde ligge inde og sove i samme værelse som Mor, der var syg. Far havde den uvane han snorkede meget, så en af os skulde sove derinde. Ejner undskyldte sig med, han blev nok alarmeret i nattens løb, han var med i noget inde i byen, sammen med vor anden bror Aksel, der var ansat ved det kommunale vagtværn i Odense.

Vidste ikke at brødrene var med

Jeg fortalte Ejner, jeg bliver nok

Frihedskæmpere i Aasum. Hans Erik er tredje mand fra venstre i billedet.

også alarmeret i løbet af aftenen eller natten. Det var første gang vi blev klar over, at vi hver især var med i illegalt arbejde. Resultatet blev jeg sov inde hos min Mor.

Søvn blev der nu ikke meget af, der var utrolig meget kørende trafik, det var usædvanligt, da så og sige alle biler var opklodset, noget var i gære. Jeg må have sovet eller blundet lidt, for pludselig bliver jeg vækket ved, at der er uro i værelset ved siden af det er min Far, der taler med en person, der skal have fat i mig. Jeg kender ham, han var mejerist på Aasum Mejeri. Ordren lyder jeg skal møde på gården "Dalholm" midt i Aasum. Jeg tror nok, at jeg sagde et par beroligende ord til mine forældre, inden jeg gav mig på vej til bestemmelsesstedet, ikke ret langt fra mit hjem.

Jeg skal love for der var aktivitet, geværer og andet udrustning var ved at blive gjort klar.

Det var første gang vi blev kon-

fronteret med hinanden, bortset fra de gruppemedlemmer, vi hver især kendte i forvejen. Jeg husker der var dækket op i folkestuen med smørrebrød, kaffe, øl eller vand, en utrolig gæstfrihed blev os til del, denne nat mellem 4. og 5. maj

Senere på natten flyttede vi kvarter fra Dalholm til "Aasumgård" hos sognefogeden.

Ordonnanser på motorcykel

Natten igennem blev der sendt to ordonnanser på motorcykel ud, for at rekognoscere de nærmeste omgivelser i omegnen af Aasum. Ingen vidste, hvordan tyskerne ville reagere. Som sagt kapitulationen trådte først i kraft kl. 8. 5. maj.

En af ordonnanserne blev råbt an af tyskerne ved Marslev skole, men havde en god undskyldning parat, så tyskerne lod ham køre igen.

Frihedskæmpere i lastvogne

Hen på morgenstunden d. 5. maj begyndte vi at indskyde vore geværer og maskinpistoler, det var langt fra alle våben, som var klar til brug og indskudt.

Folk i byen kunde ikke forstå al det skyderi, forståeligt hvis de blev ængstelige, og kom ud af husene for at finde ud af årsagen til al postyret, flere kom ned på Aasumgård og skulde selvfølgelig have en forklaring på, hvad der var i gære.

Hen på formiddagen ankom der flere frihedskæmpere fra omegnen, Fraugde. Over- og Neder Holluf, samt Langeskov.

Kong Christian taler i radioen

Jeg vil tro vi var oppe på en styrke omkring 35-40 mand ialt. Nogle af os der boede i nærheden af vor hjem, fik lov at tage hjem en tur, men skulde møde snarest, da alle skulde samles kl. 12 og høre Kong Christian tale i radioen. Det var en bevæget konge, der talte til den

danske befolkning, på denne historiske dag.

Der var dødsstille på gårdspladsen, hvor vi alle havde taget opstilling, et uforglemmeligt øjeblik, som har prentet sig i min hukommelse

Til Odense i lastvogn

Tidspunktet var kommet, hvor vi skulde gøre os klar til at tage ind til Odense, kl. 14 begyndte vi at kravle op i to lastvogne, samt nogle få privatbiler. Bestemmelsessted på det tidspunkt var ukendt for de fleste af os. Spændingen steg unægtelig, hvad ventede der os når vi kom ind til Odense. Der var posteret vagt ved alle indfaldsveje til byen. Det jeg husker særdeles godt, er de utrolig mange mennesker, der var på gaderne, så tæt var menneskemylderet, at det kneb for vore biler, at komme frem. Der blev vinket og råbt hurra, så det var end sand fornøjelse.

Endelig nåede vi vort nye kvarter, Frk. Hørlücks skole, der ligger ikke så langt fra Missionshotellet.

Vi blev indkvarteret oppe i klasseværelserne, og der blev straks sat vagtposter ud. Der blev ikke taget nogen chancer. Pludselig kunde vi høre et voldsom skyderi, men kunde ikke blive klar over, hvad grunden var. Så er der en stemme der råber, væk fra vinduerne og gå i dækning. Det blev prompte adlydt, alle på stuerne smed sig ned på gulvet, og lå der til der kom ny ordre, at nu var faren drevet over.

Skyderiet fortsatte stadig ind imod centrum, men vi havde ingen mulighed for få oplysninger om, hvor galt det var.

Senere skulde det vise sig, at der havde været ret så voldsomme kampe, beklageligvis med mange døde og sårede. Vor kompagnichef blev også beskudt under kørsel på Filosofgangen, der gik en kugle igennem bagruden, men

heldigvis blev ingen ramt inde i vognen.

Der blev serveret smørrebrød

Ny ordre indløber først på aftenen, hele landkompagniet, sådan hedder styrken, som er blevet suppleret op med folk Lumby og Otterup og omegn, vi skal omgående skifte kvarter til "Elsesminde" i Sanderum.

Der var nogen forvirring, fordi der var ikke biler nok til alle, så nogen måtte gå helt til Sanderum. Alle kom dog frem i god behold.

Sikken en modtagelse vi fik af sognets beboer, der var ikke alt det gode de ville gøre for os. Der blev serveret smørrebrød og meget andet godt. Det var helt overvældende. Der var mange, der skulde skaffes soveplads til, vi lå i hø og halm på lofter og i stalde og lader, hvor der på nogen måde var tåleligt at ligge.

Hans Eriks bror Ejner er nummer 2 fra højre

Søvn blev der ikke meget af den nat, jeg kunde ikke sove på det hårde gulv, der var for lidt halm under, ligeledes holdt dagens begivenheder, som stadig var i mine tanker mig vågen. Min sidemand var også skyld i søvnløsheden, ved at snorke noget så udholdende.

Kl. 24 eller kl. 1 husker det ikke så nøje, skulde jeg på vagt, der var flere vagtposter uden for gården, men der skete ikke noget usædvanlig den nat.

Den efterfølgende dag **d. 6. maj** gik med forskellige aktiviteter, våben skulde efterses, jeg tror også terrænet uden om gården og selve byen blev undersøgt nærmere for eventuelle mistænksomme personer.

7. maj går også med forskellige aktiviteter, såsom lidt gymnastik, samt en rask gåtur i byen og omegnen. Pludselig blev der slået alarm, der var observeret mistænkelige personer i omegnen. Vi

rykkede ud i en af bilerne for at rekognoscerer omegnen, at tage eventuelle ting og personer i nærmere øjesyn.

Men er blev ikke opdaget eller fundet noget usædvanligt, alarmen kunde afblæses

8. maj, kompagniet får ordre til endnu engang at flytte, denne gang tilbage til Odense. Ankommer hen under aften til Vester Stationsvej, holder udenfor Missionshotellet, vi kommer slet ikke ned fra bilerne, en del af styrken skal omgående køre til Beldringe flyveplads, vi skal overtage bevogtningen af flyvemaskiner, samt anden vagttjeneste i området, skal hindre civile i at trænge ind på området.

Så er vi atter på farten nye mål forude. En noget overraskende, men spændende opgave ventede os.

Ankommer til indgangen til flyvepladsen, bliver stoppet af vagtposter, men får da lov at køre ind på

Bevogtning af fly i Beldringe

området, fortsætter til Allesø skole, husker dog tydeligt at tyskerne var i færd med at slagte en gris, den hang til afkøling på en stige. Allesø skole var spækket med tyskere, jeg tror vi inderst inde var lidt ængstelige ved situationen. Vi havde ikke haft en jordisk chance, hvis de havde angrebet os. Da lederne havde forhandlet med tyskerne om vor mission, kørte vi ud af flyvepladsområdet igen.

Holmegården ved flyvepladsen

Vi skulde finde et sted at bo, natten nærmede sig. Lige uden for flyvepladsen ligger en gård ved navn "Holmegården", der kørte vi ind, vækkede ejeren, satte ham ind i situationen. Der var ingen problemer, nattelogi var i orden. Jeg kan ikke huske, hvad vi fik at spise, om vi i hele taget fik noget.

Inden vi kunne gå til ro, skulde vi ud og vore bevogtningsopgaver blev udpeget. Det var en drøj tur, ind over marker, duggen var falden, så vi var godt våde snavsede inden vi var hjemme på gården igen. Den nat var det virkelig koldt, søvn blev der ikke meget af, det var en rigtig kold lade vi lå i.

Dagen derpå blev det hele bedre organiseret, en kogekone stod for madlavning, opvasken klarede vi selv. Dagene gik, vi havde den glæde, at modtage de første englændere, der ankom til flyvepladsen, for at overtage vore opgaver fremover. Ligeledes havde vi besøg af en engelsk flyvemaskine m/2 flyvere de kom fra Holland, de uddelte cigaretter og chokolade til alle, det var en stor dag.

11. maj tog vi afsked med Holmegården, vi skulde hjem til Aasum igen, efter en uge med mange oplevelser, der nu så mange år efter står klart i min erindring, som noget helt usædvanligt.

Krigen er slut.

Det er i al beskedenhed mine oplevelser, som jeg efter fattig evne har forsøgt at viderebringe her i aften på 40 årsdagen, hvor vi modtog det glædelige budskab, at Danmark atter var en fri nation.

Jeg slutter med følgende verslinjer:

Guds fred med vore døde
i Danmarks rosengård.

Guds fred med dem der bløder
af dybe hjertesår.

Vinteren i Aasum. Skole, kirke og smedje.